

Afstudeerwerkstuk

De toekomst van het groene onderwijs *door de ogen van (v)mbo leerlingen en hun ouders*

WIES BALTUS | HIPPISCHE BEDRIJFSKUNDE
AERES HOGESCHOOL DRONTEN | DOCENT: GERT WIM STOFFER

Afstudeerwerkstuk

De toekomst van het groene onderwijs

door de ogen van (v)mbo leerlingen en hun ouders

Opdrachtgever:

Aeres Hogeschool Dronten
De Drieslag 4
8251 JZ Dronten

Geschreven door:

Wies Baltus
Student Hippische Bedrijfskunde

Docent:

Gert Wim Stoffer

Datum: 12 november 2018

Voorwoord

In het kader van mijn afstudeerjaar schrijf ik, Wies Baltus, een afstudeerwerkstuk over de toekomst van het groene onderwijs met betrekking op de afname van het aantal leerlingen bij het mbo onderwijs. Na mijn studie hippische bedrijfskunde zal ik op de Aeres Hogeschool in Wageningen de kopopleiding kennismanager en docent groen gaan volgen om mijn tweedegraads bevoegdheid te halen voor het groene onderwijs. Door het onderzoek van de inspectie van Onderwijs over de daling van het aantal leerlingen werd mijn interesse gewekt over de oorzaak van deze afname.

Ik wil graag mijn afstudeerdocent Gert Wim Stoffer bedanken voor de begeleiding tijdens dit onderzoek. Ook alle vmbo en mbo leerlingen, ouders en geïnterviewde docenten die meegewerkt hebben aan dit onderzoek wil ik hartelijk bedanken voor hun bijdrage.

Inhoud

Samenvatting.....	5
Summary English.....	6
Hoofdstuk 1 Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Relevantie.....	9
1.3 Theoretisch kader	11
1.4 Knowledge gap.....	16
1.5 Hoofdvraag en deelvragen	17
Hoofdstuk 2 Materiaal en Methode	18
2.1 Deelvraag 1	18
2.2 Deelvraag 2	18
2.3 Deelvraag 3	19
Hoofdstuk 3 Resultaten	20
3.1 Resultaten deelvraag 1	20
3.2 Resultaten deelvraag 2	23
3.3 Resultaten deelvraag 3	25
Hoofdstuk 4 Discussie.....	27
Hoofdstuk 5 Conclusie	29
Hoofdstuk 6 Aanbevelingen	31
Bibliografie	33
Bijlages	34
Bijlage 1: Enquête groene vmbo leerlingen	34
Bijlage 2: Enquête groene mbo leerlingen	35
Bijlage 3: Enquête ouders 4 ^e jaars vmbo leerlingen	37

Samenvatting

Nederlandse groene sector

De Nederlandse groene sector behoort internationaal tot de top. Op de wereldranglijst staat Nederland tweede wat betreft de export van agrarische goederen. De vraag voor goed opgeleid personeel en kennis over de sector neemt steeds meer toe.

Groen onderwijs

In Nederland wordt er groen onderwijs aangeboden vanaf het voortgezet onderwijs (vmbo) tot en met universitaire opleidingen. Toch is er volgens een onderzoek van de inspectie van Onderwijs een afname van het aantal studenten binnen het groene mbo-onderwijs ontstaan. Deze krimp kan bij de agrarische opleidingscentra oplopen tot 20 procent in de komende tien jaar.

Onderzoeksvraag

Door de afname van het aantal studenten ontstond de hoofdvraag : *'Wat is of zijn de reden(en) voor de daling van het aantal leerlingen in het groene mbo onderwijs?*

Om de afname van het aantal leerlingen te kunnen begrijpen is het belangrijk om duidelijk in beeld te brengen welk type leerlingen kiezen voor een groene opleiding en aan de hand van welke keuzefactoren zij een opleiding kiezen. Ook wordt er onderzoek gedaan naar de aansluiting van groen vmbo onderwijs op groen mbo onderwijs en de invloed van ouders bij schoolkeuze van leerlingen en hun beeld van de sector.

Resultaten

De oorzaak van de daling zit in verschillende resultaten van dit afstudeeronderzoek. Het onderzoek wees uit dat bij het vmbo vooral de kleinschaligheid en locatie belangrijke factoren voor hun schoolkeuze zijn en slechts ongeveer één derde zijn of haar toekomst ook daadwerkelijk in de groene sector ziet. Afname van banen en agrarische bedrijven spelen hier ook een rol. Uit het onderzoek blijkt namelijk dat een groot deel van de mbo leerlingen ouders hebben met thuis een eigen agrarisch bedrijf. Als bedrijven verdwijnen zullen de opvolgers minder snel voor een groene opleiding kiezen.

De aansluiting van groen vmbo op groen mbo onderwijs wordt als voldoende ervaren wat betreft de behandelde stof. Het probleem in de aansluiting zit hem in het verschil van het soort leerling op vmbo en mbo onder andere door het verschil in keuzefactoren en de hoeveelheid ouders werkzaam in de groene sector. Scholen moeten daarom groene opleidingen meer gaan aanpassen aan de interesses van de groene vmbo leerling om zo de lage doorstroom te verbeteren.

Het grootste bezwaar tegen een keuze voor groen vmbo onderwijs van de ouders is de beperkte doorstroommogelijkheden naar theoretische leerweg of havo. Ondanks de lichte groei in het groene vmbo onderwijs is het belangrijk dat groen onderwijs opleidingsmogelijkheden aanbiedt voor alle type leerlingen van elk niveau die interesse hebben in de groene sector.

Summary English

Dutch green sector

The Dutch green sector is among the international top. The Netherlands is second in the world ranking for the export of agricultural goods. The demand for well-trained staff and knowledge about the sector is increasing.

Green education

In the Netherlands, green education is offered from secondary education (VMBO) to university degree programs. Nevertheless, according to a study by the Inspectorate of Education, a decrease in the number of students within the green MBO education has arisen. This shrinkage can reach up to 20 percent in the agricultural training centers over the next ten years.

Research

Because of this decrease the main question arose: 'What is the reason(s) for the decrease in the number of students in green MBO education?'

In order to be able to understand the decrease in the number of students, it is important to clearly identify the type of students who opt for a green education and based on which choice factors they choose a study program. Research is also being conducted into the connection of green VMBO education to green MBO education and the influence of parents on students' choice of school and their image of the sector.

Results

The cause of the decrease is in different results of this research. Decrease in jobs and agricultural businesses also play a role here. The research shows that a large proportion of MBO students have parents with their own agricultural company at home. If companies disappear, the successors will choose a green education less quickly. The study also pointed out that in VMBO especially the small scale and location are important factors for their choice of school and only a third sees their future in the green sector.

The connection of green VMBO to green MBO education is perceived as satisfactory regarding the treated material. The problem in the connection is in the difference of the type of student on VMBO and MBO, among other things due to the difference in choice factors and the amount of parents working in the green sector. Schools should therefore adapt green training more to the interests of the green VMBO student in order to improve the low throughput.

The biggest objection to a choice for green VMBO education from the parents is the limited transfer possibilities to theoretical VMBO or HAVO. Despite the slight growth in green VMBO education, it is important that green education offers training opportunities for all types of pupils of any level who are interested in the green sector.

Hoofdstuk 1 | Inleiding

In het kader van de Afstudeerfase in het vierde jaar van Hippijsche Bedrijfskunde is een afstudeerwerkstuk geschreven. In dit afstudeerwerkstuk komt naast de Inleiding, het Materiaal en Methode aan bod. Hierin is per deelvraag beschreven wat en hoe deze vraag onderzocht gaat worden en hoe de resultaten verwerkt zullen worden. Daarna worden de resultaten van het onderzoek toegelicht aan de hand van beschrijvende en analytische gegevens. In de daaropvolgende hoofdstukken Discussie, Conclusie en Aanbevelingen worden de resultaten bediscussieerd, de hoofd- en deelvragen beantwoord en aanbevelingen gedaan voor de doelgroep.

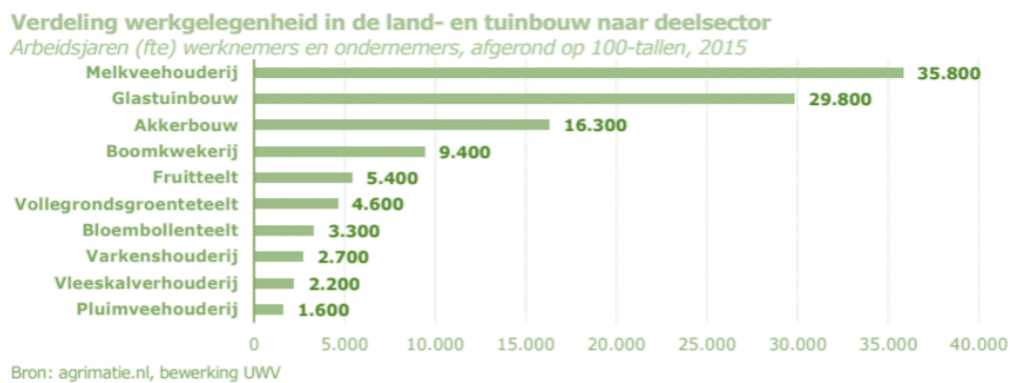
Na het voltooien van het vooronderzoek zijn er enkele aanpassingen gedaan aan de deelvragen om het onderzoek af te bakenen. De deelvragen gericht op werkgevers *“Wat is de kijk van werkgevers op groen opgeleide mbo werknemers?”* en *“Hoe sluit het groene mbo onderwijs aan op het toekomstige werkveld van de leerlingen?”* zijn vervangen door een deelvraag gericht op ouders en hun beeld van groen onderwijs. Deze keuze is gemaakt omdat ouders (vaak) een rol spelen in de opleidingskeuze van hun kinderen. De mening van werkgevers wordt in dit onderzoek buiten beschouwing gehouden, zodat het onderzoek niet te breed wordt en echt de kern van de hoofdvraag raakt.

In het eerste hoofdstuk van dit afstudeerwerkstuk wordt de aanleiding van het onderzoek, de relevantie, het theoretisch kader en knowledge gap en tot slot de hoofd- en deelvragen toegelicht. In hoofdstuk 2 wordt de materiaal en methode per deelvraag toegelicht. In hoofdstuk 3 worden aan de hand van grafieken de resultaten van de deelvragen beschrijvend toegelicht. In hoofdstuk 4 worden de resultaten vergeleken met het vooronderzoek en wordt er op het onderzoek zelf gereflecteerd. In hoofdstuk 5 worden de conclusies van de deelvragen en hoofdvraag beschreven. Tot slot worden in hoofdstuk 6 de aanbevelingen gedaan aan de doelgroep.

1.1 Aanleiding

De Nederlandse groene sector behoort internationaal tot de top. Op de wereldranglijst staat Nederland tweede wat betreft de export van agrarische goederen. In 2016 is de export daarmee goed voor €85 miljard en dit cijfer stijgt nog elk jaar. Op nummer 1 staat de Verenigde Staten met €113 miljard. Een groot verschil, maar de VS is dan ook 270 keer zo groot als Nederland. (Boom, 2017)

De agrarische sector bestaat uit een aantal deel sectoren, namelijk de glastuinbouw, melkveehouderij, pluimveehouderij, varkenshouderij, akkerbouw, bloembollenteelt, boomkwekerij, fruitteelt, vollegrondsgroenteteelt, land- en tuinbouw en visserij. De meeste werkgelegenheid vindt plaats in de melkveehouderij, glastuinbouw en akkerbouw.

Verdeling werkgelegenheid groene sector in deelsectoren | Grafiek 1 (Agrimatie.nl)

De vraag voor goed opgeleid personeel en kennis over de sector neemt steeds meer toe. In Nederland wordt er groen onderwijs aangeboden vanaf het voortgezet onderwijs (vmbo) tot en met universitaire opleidingen in allerlei verschillende regio's. In 2016 zijn er 12 agrarische opleiding centra voor het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Er zijn 3 agrarische hogescholen (hbo-groen) en er is één hogeschool met een groene afdeling. Daarnaast zijn er 32 middelbare scholen met een groene afdeling. Ook is er één ROC met mbo-groen en tot slot één Universiteit voor groen wetenschappelijk onderwijs, de Universiteit Wageningen. (OCW, sd)

Op het groene vmbo onderwijs gaan leerlingen praktijkgericht aan de slag met (huis)dieren, planten en bloemen, natuur en landbouw. Op het groene mbo onderwijs worden de leerlingen opgeleid voor verschillende beroepenvelden van de agrarische sector. Vaak worden er landbouw, veehouderij, paardenhouderij en huisdiergerichte opleidingen aangeboden. Het hoger onderwijs richt zich meer op het bedrijfskundige aspect van de groene sector. Er wordt dieper ingegaan op de management en adviesrollen die studenten gaan uitvoeren bij bedrijven. (groenonderwijs.nl, 2018) (Bredewold, 2011)

De daling van het aantal leerlingen en studenten neemt binnen het groene mbo-onderwijs meer toe dan in het overige voortgezet en mbo-onderwijs. Deze krimp kan bij de agrarische opleidingscentra oplopen tot 20 procent in de komende tien jaar. De Inspectie van het Onderwijs heeft een onderzoek gedaan naar de daling van leerlingen in het rapport Financiële positie en ontwikkeling van de aoc's. De toekomst van de scholen wordt daarbij als zorgelijk bestempeld. Steeds minder jonge mensen kiezen voor een groene opleiding. Dit kan de aankomende jaren invloed hebben op de solvabiliteit en liquiditeit van de scholen en dit kan de onderwijskwaliteit nadelig gaan beïnvloeden volgens de Inspectie van Onderwijs. (Mens, 19 april 2018)

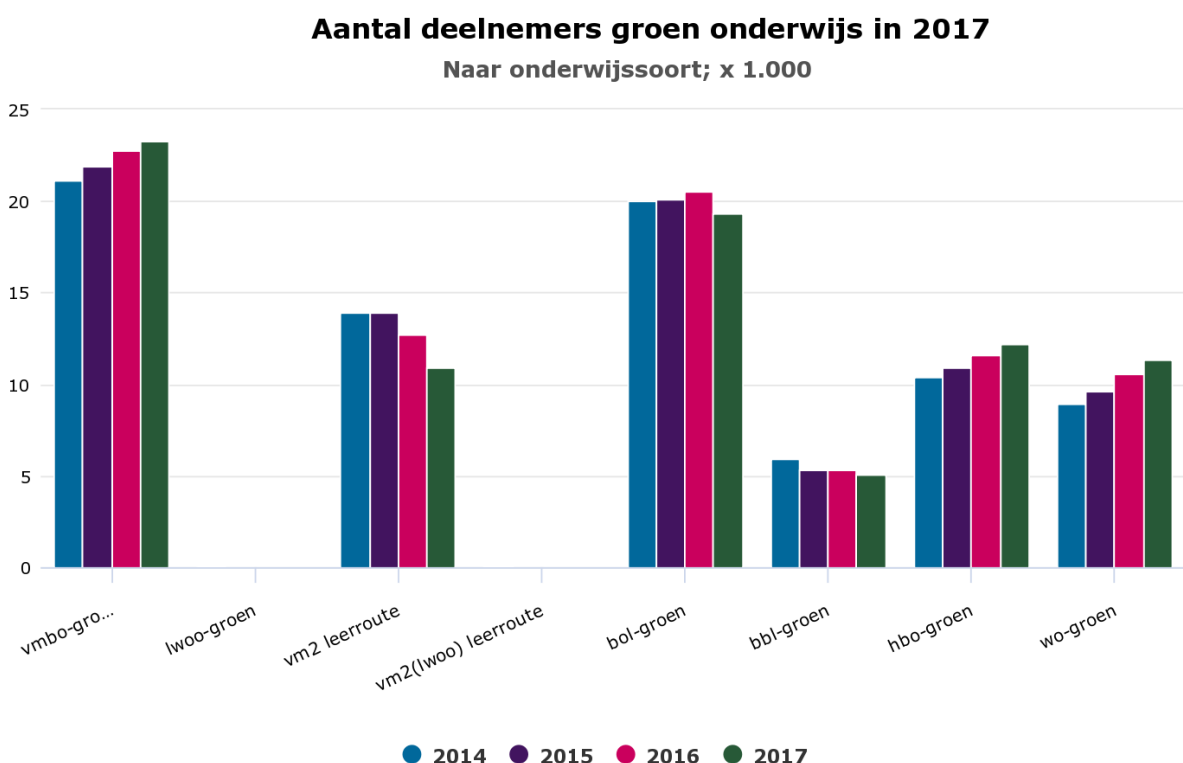
Het is opmerkelijk dat na meerdere jaren groei in het groene onderwijs er nu een afname ontstaat bij de mbo instellingen. Het is nog niet goed bekend hoe en waarom dit patroon is ontstaan en daarom zal ik hier onderzoek naar gaan doen.

1.2 Relevantie

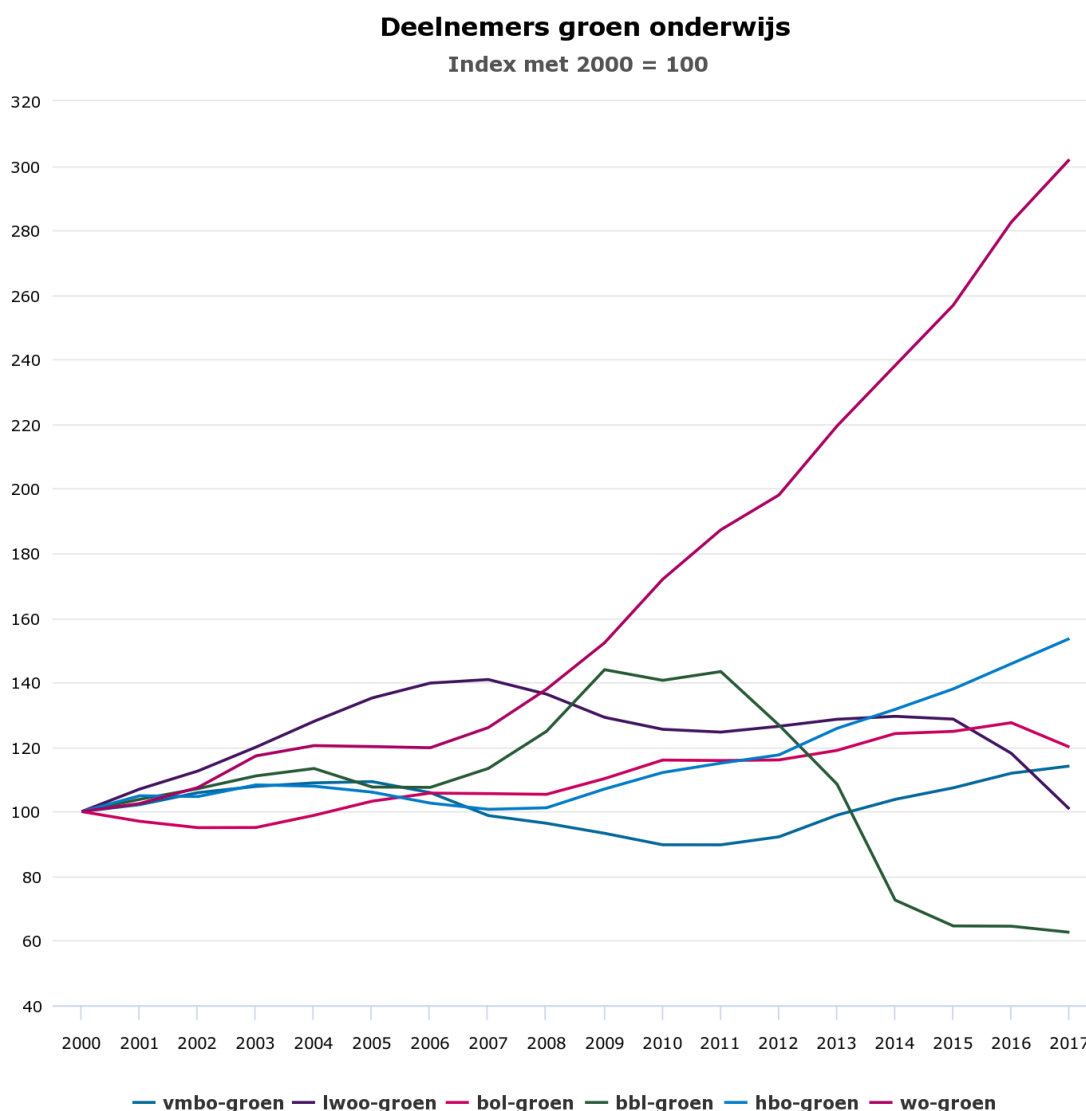
Er worden steeds hogere eisen gesteld aan agrarische ondernemers en werknemers in Nederland door de verschillende ontwikkelingen in de sector. Andere vaardigheden gaan een rol spelen met betrekking tot nieuwe technologie zoals robots en drones. Ook worden er steeds strengere eisen gesteld aan dierenwelzijn en het milieu. Bij deze ontwikkelingen komen onder andere bedrijfstechnische vaardigheden aan bod, die vaak in hbo opleidingen worden aangeboden. Een mbo student kan hierdoor een achterstand op lopen in het werkveld. (UWV, 2016)

De ontwikkeling van het aantal leerlingen in het groen onderwijs verschilt per niveau. Het aantal leerlingen in het vmbo, hbo en wo stijgt. Vooral op de universiteit is er de laatste jaar een grote groei ontstaan. Echter bij het mbo is er een daling van het aantal leerlingen bij zowel het bbl en bol onderwijs. (OCW, sd)

In de onderstaande grafieken wordt de groei van het groene onderwijs op de verschillende niveaus duidelijk weergegeven. In 2017 ontstaat er bij het bol en bbl onderwijs een afname in het aantal leerlingen. Ook is er al vanaf 2016 een duidelijke afname van leerlingen bij de VM2 route, een experiment waarbij de overgang van vmbo naar mbo onderwijs wordt vereenvoudigd door samenwerking tussen de onderwijsinstelling. Het aantal leerlingen bij het groene vmbo onderwijs blijft wel elk jaar groeien, wat dus suggereert dat steeds minder leerlingen van het groene vmbo doorstromen naar het groene mbo, maar toch voor een opleiding voor een andere sector kiezen. (DUO, 2017)

Aantal deelnemers groen onderwijs 2017 | Grafiek 2 (DUO, 2017)

Verdeling deelnemers groen onderwijs | Grafiek 3 (DUO, 2017)

Evenals in andere onderwijssectoren is er een forse krimp van het aantal leerlingen en studenten, die op kan lopen tot 20 procent de aankomende 10 jaar bij groene mbo instellingen.

De afname van het aantal leerlingen loopt per onderwijsinstelling afzonderlijk uit elkaar, bij sommige instellingen is er namelijk nog steeds een groei in het aantal leerlingen per jaar. De ontwikkelingen lijken geen verband te hebben met de demografische ontwikkeling in de regio. Wel zijn er weinig aoc's rond de randstad, waar zich op dit moment de grootste algemene groei van mbo scholen voor doet. Hierdoor kunnen groene mbo's in verhouding tot reguliere mbo's in verhouding een grote daling van leerlingen verwachten. (onderwijs, 2018)

1.3 Theoretisch kader

In deze paragraaf worden een aantal relevante onderwerpen onderzocht die belangrijk zijn voor de voorbereiding van het onderzoek.

Er is veel literatuur beschikbaar over het (groene) onderwijs in de vorm van statistieken. Deze zijn belangrijk om in beeld te brengen hoe groot en waar het probleem in het groene onderwijs ligt.

Keuzefactoren van leerlingen voor groen onderwijs

Verschillende factoren dragen bij aan de studiekeuze voor een vervolgopleiding van een vmbo leerling. Uit onderzoek blijkt dat interesse in het vakgebied, carrièreperspectief, beïnvloeding door anderen, de school en de locatie belangrijke keuzefactoren zijn voor leerlingen. Ook het werkveld van de ouders van het kind dragen vaak bij aan de keuze voor een opleiding. Zo is voor leerlingen met niet-groene ouders de stap naar groen onderwijs misschien erg groot. (Cörvers, 2005)

Onderzoek van de AOC raad en Strix Aluco laat zien dat de keuze voor groen onderwijs afgeremd wordt door een stereotiep beeld wat sommige ouders en leerlingen hebben over de sector, medeleerlingen en docenten. Daarbij is er vaak geen theoretische leerweg in het groene onderwijs (op een aantal uitzonderingen na) en zijn leerlingen bang dat dit hun doorstroommogelijkheden kan beperken. Het onderzoek laat ook zien dat de groep leerlingen die voor groen onderwijs kiezen relatief bewust voor de sector kiezen omdat een groot deel al mee loopt in de groene sector door bijvoorbeeld hun ouders en daar hun toekomst in zien. Ook zijn er nog leerlingen die voor groen onderwijs kiezen met het beeld dat dit makkelijker en leuker is dan regulier onderwijs. Dit type leerling stroomt uiteindelijk minder vaak door naar het groene mbo dan leerlingen die al mee liepen in de groene sector. Tot slot zijn er ook leerlingen die voor de school kiezen en niet voor de sector. Deze keuze wordt meer gestimuleerd door het beeld dat groene scholen zorgzaam, veilig en klein zijn. Deze leerlingen zijn vaak nog onzeker over hun beroepskeuze. (AOC RAAD, Strix Aluco, 2013)

Doorstroming van groen vmbo door naar groen mbo

De afgelopen tien jaar is er een groei ontstaan in de deelname aan hogere onderwijsniveaus. Niet alleen ontstond er een groei in het hbo en wo onderwijs, maar ook op de havo en het vwo zijn er steeds meer leerlingen. Dit gaat ten koste van de hoeveelheid leerlingen op het vmbo. Hoe minder vmbo leerlingen er zijn, hoe minder er door zullen stromen naar het mbo. Dit geldt dus ook voor het groene (v)mbo.

Vmbo scholen richten zich bij het helpen van leerlingen tot het maken van een bewuste keuze voornamelijk op de ontwikkeling van de leerling en de ondersteuning tot het maken van een bewuste, gemotiveerde waarbij de leerling goed geïnformeerd is over de vervolgopleiding. Vaak wordt hierbij niet specifiek gestuurd naar sectorale doorstroom zoals groen onderwijs. Hierdoor kan het zijn dat leerlingen te weinig weten over groen onderwijs en niet voor een groene opleiding kiezen door een negatief/foutief beeld van deze opleidingen.

De meeste leerlingen stromen vanaf het groene vmbo door naar een opleiding in het overige mbo. De doorstroom naar een groene mbo opleiding ligt op minder dan de helft met slechts circa 30 procent. Dit is de afgelopen jaren een constant percentage, maar is relatief weinig vergeleken met andere vmbo-mbo opleidingen. (onderwijs, 2018)

Vmbo leerlingen gaan zelden meteen na hun diplomering aan het werk, omdat er een leerplicht geldt t/m 18 jaar voor leerlingen die geen startkwalificatie hebben behaald (een diploma op minimaal mbo-niveau 2 of havo/vwo).

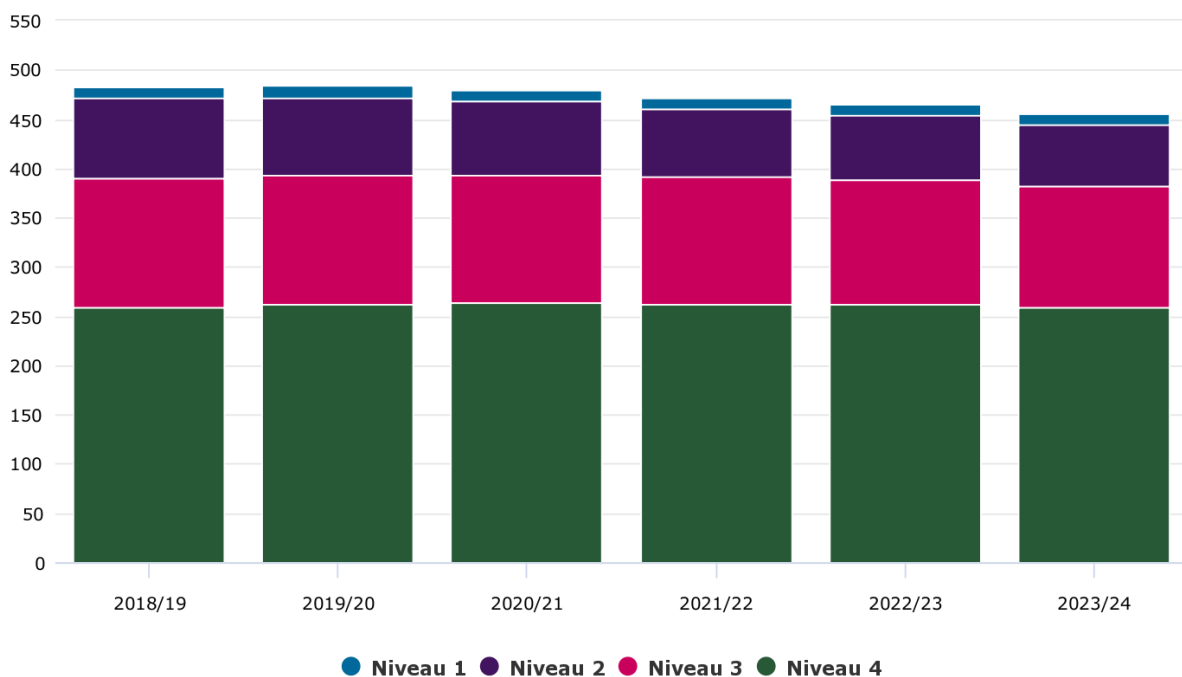
Algemene afname mbo leerlingen

In totaal zijn het aantal studenten in het mbo is tussen 2006-2007 en 2012-2013 toegenomen van 495.500 naar 523.000. De Referentieraming 2013 voorspelt een daling van het aantal leerlingen in de aankomende jaren. Op dit moment zijn er ruim 486.000 deelnemers op het mbo. (Centraal Bureau van Statistiek, sd) In 2018-2019 volgen naar verwachting ongeveer 480.000 studenten een mbo opleiding, vanaf 2020 zal het leerlingenaantal gaan dalen waarbij in 2023-2024 het aantal nog maar vlak boven de 450.000 zal zitten. (Westerhuis, 2013)

Zoals in vorige paragraaf aangegeven zal de afname bij de groene onderwijsinstellingen meer dan gemiddeld zijn. Dit heeft onder andere te maken met de ligging van de meeste aoc's. De verhoudingen in opleidingsniveaus veranderen hierbij nauwelijks, maar vooral niveau 2 van het mbo onderwijs lijkt de aankomende jaren in te gaan krimpen. (onderwijs, 2018)

Prognose deelnemers in het middelbaar beroepsonderwijs, naar niveau

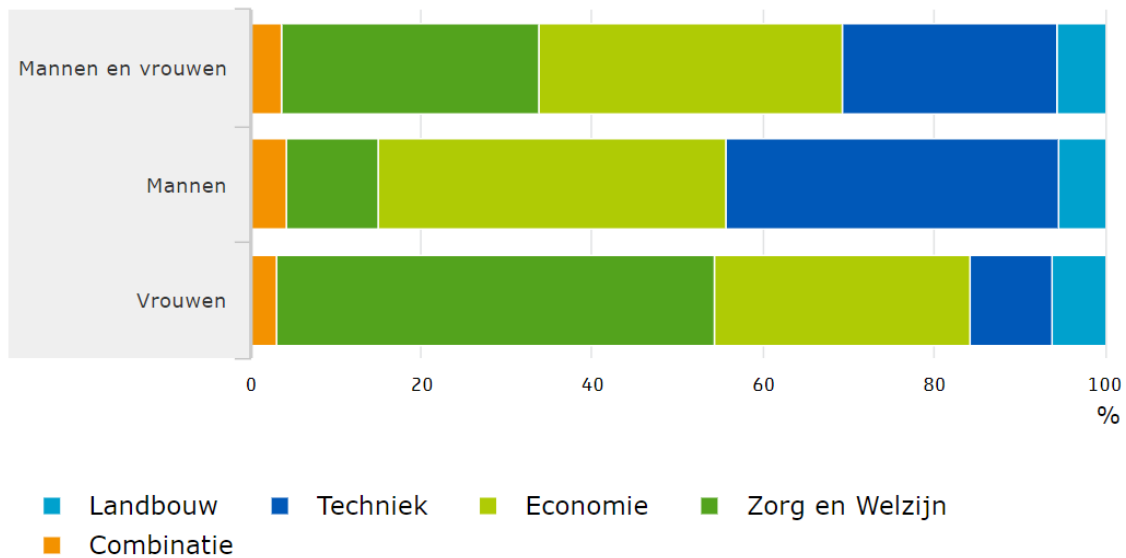
Aantal x1000

OCW, referentieraming 2017

Prognose deelnemers in het mbo naar niveau | Grafiek 4

Verdeling van MBO leerlingen in verschillende sectoren van het onderwijs

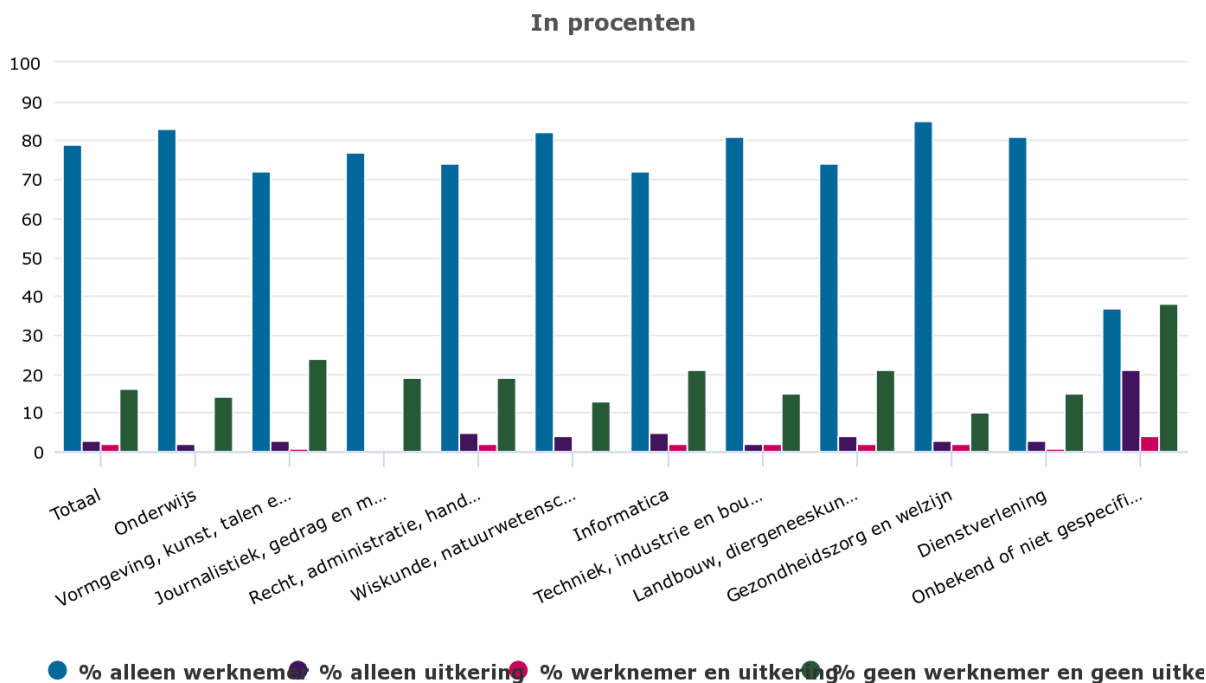
Verdeling mbo leerlingen onderwijssectoren | Grafiek 5 (Centraal Bureau van Statistiek, sd)

De bovenstaande tabel geeft een weergave van de verdeling van mbo leerlingen over verschillende sectoren. Landbouw is zowel onder mannen als vrouwen niet de meest populaire sector. Zo'n 6,1 procent van de vrouwen en 5,4 procent van de mannen (totaal 5,7 procent) kiest voor een landbouw gerelateerde opleiding. Economische opleidingen worden vaak gekozen door vooral mannen, maar ook door vrouwen. Bij vrouwen zijn vooral opleidingen in de sector zorg en welzijn populair, terwijl mannen vaak voor een technische opleiding kiezen. 6,4 procent van de groene leerlingen wisselen binnen 4 jaar van opleiding, vaak naar een economische opleiding. (Centraal Bureau van Statistiek, sd)

Werkgelegenheid groene sector

De groene sector is een sector waar oorspronkelijk veel werkgelegenheid was voor laagopgeleid personeel zoals dierhouders, tuinders en agrarische werkrachten. Grotendeel van de arbeiders in de sector is melkveehouder, namelijk zo'n 22 procent van alle agrarische voltijdbanen. Ook glastuinbouw heeft een groot aandeel van het totaal aantal banen, met zo'n 20 procent. Tussen 2000 en 2015 is het aantal voltijdbanen met zo'n 30 procent af genomen. Dit is vooral bij gezinsarbeidskrachten op veehouderijen. De komende jaren blijft het aantal banen dalen, met tussen 2016 en 2020 een afname van zo'n zeven duizend banen. De dalende werkgelegenheid is het gevolg van schaalvergroting. Met nieuwe technologieën en automatisering wordt er steeds meer geproduceerd met steeds minder menselijke arbeid. Het totaal aantal agrarische bedrijven neemt de laatste jaren ook af, vaak omdat ondernemers moeite hebben om opvolging te vinden voor het bedrijf. (Groen kennisnet, 2016)

Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde bol-voltijd mbo'ers direct na uitstroom in oktober 2016, naar studierichting (voorlopige cijfers)

Arbeidsmarktpositie gediplomeerde mbo'ers | Grafiek 6 (Centraal Bureau van Statistiek, sd)

In grafiek 6 wordt de arbeidsmarktpositie van gediplomeerde mbo studenten in beeld gebracht. 75 procent van de gediplomeerden in de landbouw, diergeneeskunde- en verzorging sector heeft een baan. Vier procent krijgt een uitkering, twee procent heeft werk en krijgt een uitkering en 18 procent krijgt geen baan en geen uitkering. Vergeleken met andere sectoren is het aantal mensen met een baan aan de lage kant, alleen in de informatica sector is een lager percentage van 69 procent. De sector journalistiek, gedrag en maatschappij heeft het hoogste baan percentage met 84 procent. (Centraal Bureau van Statistiek, sd)

Type leerling op het groene onderwijs

Zoals al eerder benoemd in dit hoofdstuk is de aanwezigheid van een theoretische leerweg aantrekkelijk voor leerlingen omdat hiermee de kans op doorstroom naar de havo aanwezig is. Ondanks dat de meeste groene vmbo's geen theoretische leerweg aanbieden en dus minder aantrekkelijk zijn dan andere vmbo scholen, heeft het groene vmbo een relatief positief imago wat betreft veilig en zorgzaam onderwijs. Ook is voor een deel van de leerlingen een groene school beter bereikbaar dan andere scholen en kan een alternatief bieden voor een scholengemeenschap, zeker als de school doorstroom naar alle sectoren van het mbo mogelijk maakt. Veel ouders vinden een goede sfeer, een verzorgd gebouw, individuele begeleiding, een goede naam van de school belangrijke factoren bij de keuze voor een school. (AOC RAAD, Strix Aluco, 2013)

Zoals al eerder genoemd is de schoolgrootte een belangrijke keuzefactor om voor een groene school te kiezen, de meeste groene scholen zijn namelijk relatief klein vergeleken met het landelijk gemiddelde van 452 leerlingen in 2012/13 (schoolvo.nl, sd). Ook het feit dat de meeste scholen relatief 'wit' zijn kan voor ouders en leerlingen een motief zijn om voor een groene school te kiezen. (Verhoef, 2010) Met name wanneer er in de omgeving een scholengemeenschap met veel allochtone leerlingen zijn gevestigd kan het 'witte karakter' van een school een factor zijn, ook al durft niet iedereen dit toe te geven. (Yellow, 2004)

Het onderzoek van Verhoef en Dros bevestigt ook de factor 'leuke en makkelijke vakken'. Ouders van groene leerlingen hebben de hobby's en interesses namelijk als belangrijkste keuzefactor opgegeven, terwijl deze factor in de totale groep ouders niet eens in de top 4 keuzefactoren voor komt. Leerlingen die niet opgevoed zijn door ouders werkzaam in de groene sector associëren groene scholen snel met 'boerenschool', 'suf', 'dom', 'lomp' en 'leraren met baarden en groene broeken'. Veel leerlingen gaan niet naar een groene school omdat ze denken 'Ik wil geen boer worden' terwijl ze niet weten dat groene scholen zoveel meer onderwijs aanbieden dan 'boer worden'. Ook ouders die niet werkzaam in de sector hebben associaties bij de school zoals 'laag niveau' en 'zorgleerlingen'. Hierdoor wordt duidelijk dat prestatiegerichte ouders AOC's mijden door het ontbreken van een theoretische leerweg (en havo/vwo) en minder prestatie gerichte ouders deze scholen juist opzoeken door de zorgzaamheid en kleinschaligheid. (Yellow, 2004)

Er is veel literatuur beschikbaar over groen onderwijs, een mogelijke verklaring voor de afname van het aantal leerlingen is er echter nog niet. Het kan bijvoorbeeld zijn dat door de groei van hbo en wo studenten in deze sector de voorkeur van werkgevers uit gaat naar een hoogopgeleide werknemer. Ook kan het zijn dat het groene onderwijs niet meer genoeg aansluit op het toekomstige werkveld en/of worden deze leerlingen niet meer serieus genomen door hun werkgevers. Door de lage doorstroom van groen vmbo naar groen mbo is het ook mogelijk dat deze niet genoeg op elkaar aansluiten. Wel kan dankzij de statistieken de conclusie getrokken worden dat de vraag naar hoogopgeleide werknemers in de groene sector steeds verder toe neemt, en daarmee dus ook het aantal groen hbo en wo studenten. Er is een afname ontstaan in het groene mbo en onvoldoende groene vmbo leerlingen stromen door naar het groene mbo.

1.4 Knowledge gap

Er zijn meerdere bronnen die de landelijke afname van het aantal leerlingen weergeven. De afname van mbo leerlingen is bij meerdere reguliere mbo instellingen van toepassing maar slaat bij de groene opleidingen het hardst toe. Een reden die genoemd wordt is dat er relatief weinig aoc's rond de randstad gevestigd zijn, en hier de groei het hoogst is. Dit verklaart echter niet waarom elk jaar minder leerlingen zich aanmelden voor de groene mbo opleidingen. In de deelvragen zal de overgang van groen vmbo naar groen mbo onderzocht worden in verband met het lage doorstroompercentage om aan de hand hiervan te kijken of het vmbo wel genoeg aansluit op het groene mbo. Ook zal de invloed van ouders verder onderzocht worden en het beeld wat ouders hebben bij groen onderwijs in kaart gebracht worden.

Daarnaast is het belangrijk om na te gaan of de factoren die de keuze voor een groene studie bepalen nog wel steeds van toepassing zijn in het groene onderwijs, zoals bijvoorbeeld 'klein, veilig en zorgzaam'. Het kan ook zijn dat het type leerling of de eisen die zij (en hun ouders) stellen veranderd zijn en hierdoor niet meer goed aansluiten op het huidige groene onderwijs. In het afstudeeronderzoek zullen deze vragen verder onderzocht worden aan de hand van enquêtes onder leerlingen aan een groene school. Op dit moment is in de beschikbare literatuur die voor dit vooronderzoek is gebruikt is nergens een concrete oorzaak voor de afname van het aantal leerlingen te vinden.

1.5 Hoofdvraag en deelvragen

De hoofdvraag die in het afstudeerwerkstuk beantwoord zal worden is als volgt:

“Wat is of zijn de reden(en) voor de daling van het aantal leerlingen in het groene mbo onderwijs?”

De deelvragen die het antwoord op deze vraag tot stand zullen brengen zijn:

“Welke keuzeaspecten spelen een rol bij vmbo leerlingen voor het kiezen van groen onderwijs?”

“In hoeverre sluit het groene vmbo onderwijs voldoende aan op het groen mbo onderwijs?”

“Welk beeld hebben ouders van 4^e jaars vmbo leerlingen van groen mbo?”

Doelstelling: Het doel van dit onderzoek is de oorzaak van de afname van het aantal mbo leerlingen te achterhalen. Als de oorzaak van de afname bekend is kan er door de scholen en ministerie van OCW op worden ingespeeld en zo het leerlingenaantal weer doen groeien de aankomende jaren. Als de afname van het aantal groen opgeleiden te hoog wordt is er over een aantal jaar een tekort aan werkrachten voor bepaalde beroepen. Om dit te voorkomen moet de oorzaak achterhaald worden en opgelost worden.

AOC Groen onderwijs

Hoofdstuk 2 | Materiaal en Methode

In dit hoofdstuk wordt er per deelvraag beantwoord welke variabelen zijn onderzocht en gemeten en daarna hoe die variabelen onderzocht zijn.

2.1 Deelvraag 1 : Welke keuzeaspecten spelen een rol bij vmbo en mbo leerlingen voor het kiezen van groen onderwijs?

Om de afname van het aantal leerlingen te kunnen begrijpen is het belangrijk om duidelijk in beeld te brengen welk type leerlingen kiezen voor een groene opleiding en aan de hand van welke keuzefactoren zij een opleiding kiezen. Op basis hiervan werd onderzocht of de factoren waarop de leerlingen een groene school kiezen te maken hebben met de huidige afname van leerlingen. De gegevens hiervan zijn verzameld aan de hand van twee enquêtes voor vmbo en mbo studenten. In de enquête werden vragen gesteld worden met betrekking tot hun groene afkomst, hobby's, (huis)dieren, advies vanuit de basisschool, toekomstige werkveld etc. Ook is er een vergelijking gemaakt aan de hand van de factoren in het onderzoek van de AOC raad zoals belangrijkheid van kleinschaligheid, zorgzaam, veilig, de locatie van de school, makkelijke en leuke vakken en invloed van de ouders. Aan het begin van de enquête werd gevraagd op welke school de leerling zijn/haar opleiding volgt om de validiteit zo veel mogelijk te waarborgen.

De verzamelde gegevens worden deels beschrijvend deels analytisch uitgewerkt zodat er een duidelijk beeld ontstaat over het profiel van groene vmbo en mbo studenten. Aan de hand hiervan is onderzocht of er bepaalde factoren verantwoordelijk kunnen zijn voor de afname van het aantal leerlingen.

2.2 Deelvraag 2 : Sluit het groene vmbo onderwijs voldoende aan op het groen mbo onderwijs?

Voor het beantwoorden van deze deelvraag is er ook een enquête gehouden onder mbo studenten die ook op een groene vmbo school hebben gezeten. Hierin zijn vragen gesteld over het gebruik van de kennis die ze op het vmbo hebben geleerd bij het mbo, de overstap van vmbo naar mbo, de overlap in de opleiding en of de leerlingen blij zijn met hun keuze voor een groene opleiding.

Voor deelvraag 1 en 2 is een enquête gehouden worden onder groene (v)mbo leerlingen. Hierbij waren minstens 100 resultaten nodig zijn om een duidelijk betrouwbaar beeld te krijgen in het onderzoek. De enquête is verspreid via studenten die de kopopleiding docent doen op Aeres Wageningen en leerlingen van Aeres Emmeloord. De uitslagen voor vmbo en mbo leerlingen zijn apart geanalyseerd en verwerkt. Door de verspreiding via Aeres Wageningen zal de enquête landelijk ingevuld worden door leerlingen van verschillende scholen. De enquête voor vmbo leerlingen is door 139 respondenten ingevuld van verschillende groene vmbo scholen: Aeres, Clusius college en Groene Welle.

De enquête voor mbo studenten is ingevuld door 197 respondenten van verschillende mbo studenten van Aeres, Clusius college, Zone college en Helicon opleidingen.

Naast de mening van de studenten over de aansluiting van vmbo naar mbo is ook een interview afgenomen met twee docenten van Aeres vmbo en mbo Emmeloord. Mevrouw Remijn is docent exacte vakken op het vmbo en docent Paardenhouderij op het mbo. Meneer Kroes is docent veehouderij op het mbo.

Hierbij werden vragen gesteld over het basisniveau van de leerlingen, of zij voordeel hebben vergeleken met niet-groene vmbo leerlingen en ervaringen van de docent.

Deze gegevens zijn beschrijvend toegelicht. Aan de hand van de gegevens is een conclusie getrokken over de overgang van het groene vmbo naar mbo onderwijs en of in dit gebied eventueel de aanleiding voor de afname van het aantal leerlingen zit.

2.3 Deelvraag 3: Welk beeld hebben ouders van 4^e jaars vmbo leerlingen van groen mbo?

Ouders van leerlingen hebben (vaak) de meeste invloed bij het maken van een keuze voor een vervolgopleiding van hun kind. Na ouders hebben vrienden de meeste invloed, maar ook andere familieleden, leraren en de decaan speelt een rol. (Aalfs, 2017) Ouders hebben wel veruit de meeste invloed, daarom was het van belang om te weten welk beeld ouders hebben bij een groene mbo opleiding en of zij hun kind graag op een groene school zien of juist een voorkeur hebben voor grijs onderwijs. Onder een groep ouders van 4^e jaars vmbo leerlingen is een enquête gehouden waarin vragen werden gesteld over keuzefactoren voor een vervolgopleiding, het beeld van groen onderwijs en het eigen werkveld/opleiding van de ouder om hierin een mogelijke connectie te leggen. Om hier een goed en betrouwbaar beeld van te krijgen waren er minstens 50 respondenten nodig zijn van verschillende middelbare scholen, groen en grijs. De enquête voor ouders is door 53 ouders ingevuld van zowel groene vmbo scholen als grijze vmbo scholen uit de omgeving Flevoland.

Hoofdstuk 3 | Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek toegelicht aan de hand van grafieken en diagrammen met toelichting en samenvatting van de gehouden interviews.

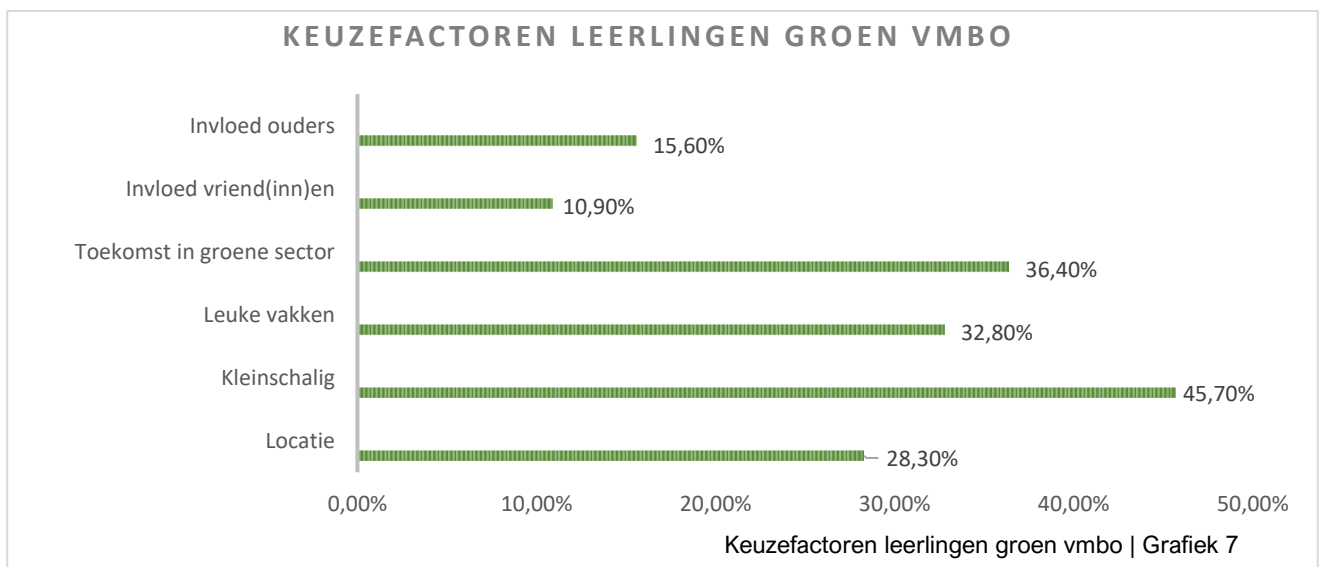
3.1 Resultaten deelvraag 1: Keuzeaspecten van vmbo en mbo leerlingen voor de keuze van groen onderwijs

Deze paragraaf is opgedeeld in vmbo en mbo resultaten. Er wordt per type onderwijs gekeken naar de achtergrond van de leerling met de groene sector en wat de belangrijkste beweeggronden waren voor de keuze van een groene opleiding.

Vmbo resultaten

Uit het onderzoek bij de vmbo leerlingen is gebleken dat bij 31,3 procent van de leerlingen één of beide ouders werkzaam zijn in de groene sector. Grafiek 7 illustreert dat slechts 12,5 procent heeft vanuit de basisschool advies gekregen om naar een groene vmbo school te gaan. De overige 87,5 procent heeft zelf besloten dat groen onderwijs een passende school is.

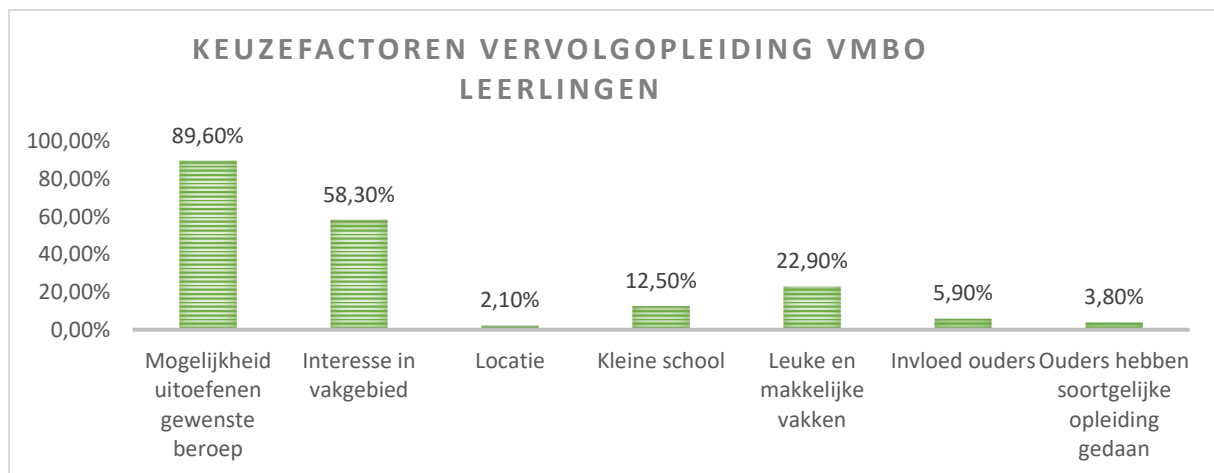
Groene vmbo scholen staan er om bekend dat ze relatief kleinschalig zijn, dit was dan ook voor 45,7 procent van de leerlingen één van de belangrijkste eisen voor de keuze voor een groene middelbare school. Ook de afstand van de school tot thuis speelt een rol, 28,3 procent van de leerlingen kozen de groene school op basis van de afstand. Slechts 36,4 procent van de leerlingen ziet zijn toekomst in de groene sector en kiest dus op basis daarvan voor groen onderwijs. Leerlingen kiezen groen middelbaar onderwijs in veel gevallen niet omdat zij een groene vervolgopleiding willen doen maar omdat onder andere de kleinschaligheid van de school aantrekkelijk is. Ook leuke vakken worden als belangrijke factor gezien door 32,8 procent omdat zij vaak in de praktijk aan de slag kunnen. Bij de extra invulmogelijkheid werd aangegeven dat de sfeer van de school en de praktijkmogelijkheden ook een belangrijke factor is voor de keuze van groen onderwijs.

In dit onderzoek is bij deze leerlingen ook gekeken naar de eisen voor een vervolgopleiding en of de keuze van een mbo opleiding binnen of buiten de groene sector is gevallen.

In grafiek 8 is te zien dat veruit de belangrijkste eis voor de keuze van een vervolgopleiding de mogelijkheid van het uitoefenen van het gewenste beroep van de leerling door de opleiding is. Individueel bekeken geldt dit voor zowel leerlingen die een groene als een grijze vervolgopleiding kiezen.

Interesse van de leerling in de vakken op de opleiding is met 58,3 de tweede belangrijkste eis voor de keuze van een mbo opleiding. Een aantal leerlingen geeft aan dat ze ook bij een mbo opleiding de kleinschaligheid belangrijk vinden (12,5 procent), 66,67 procent van deze leerlingen kiest dan ook weer voor een groene opleiding. De locatiefactor daalt bij de keuze van een mbo opleiding naar 2,1 procent en is dus bij een vervolgopleiding een stuk minder belangrijk dat bij de keuze van een middelbare school (28,3 procent).

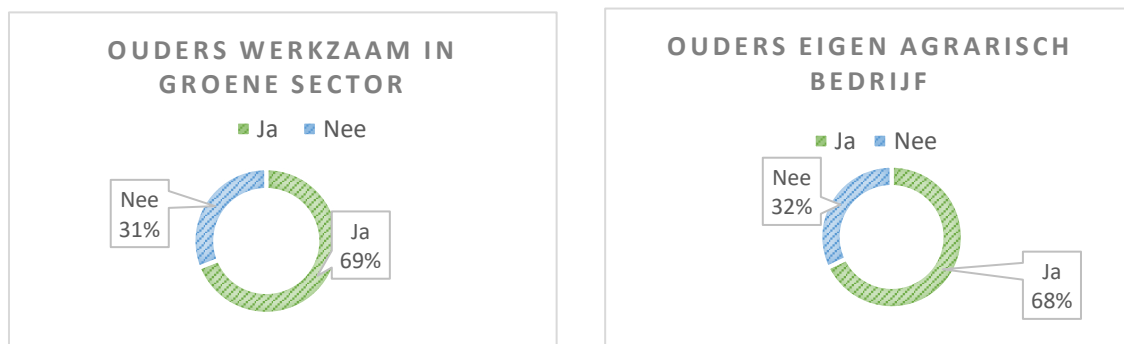

Keuzefactoren vervolgopleiding leerlingen groen vmbo | Grafiek 8

Grafiek 8

Mbo resultaten

In eerste instantie is het belangrijk om in kaart te brengen hoeveel leerlingen die voor een groene mbo opleiding kiezen vanuit thuis al opgegroeid zijn op een agrarisch bedrijf of met ouders die werkzaam zijn in de groene sector. Bij vmbo leerlingen in het groene onderwijs ligt dit percentage op 31,3 procent. Op het mbo is dit percentage een stuk hoger, namelijk 69 procent van de ouders zijn werkzaam in de groene sector. 1,11 procent hiervan is werkzaam in de sector, maar heeft geen eigen agrarisch bedrijf.

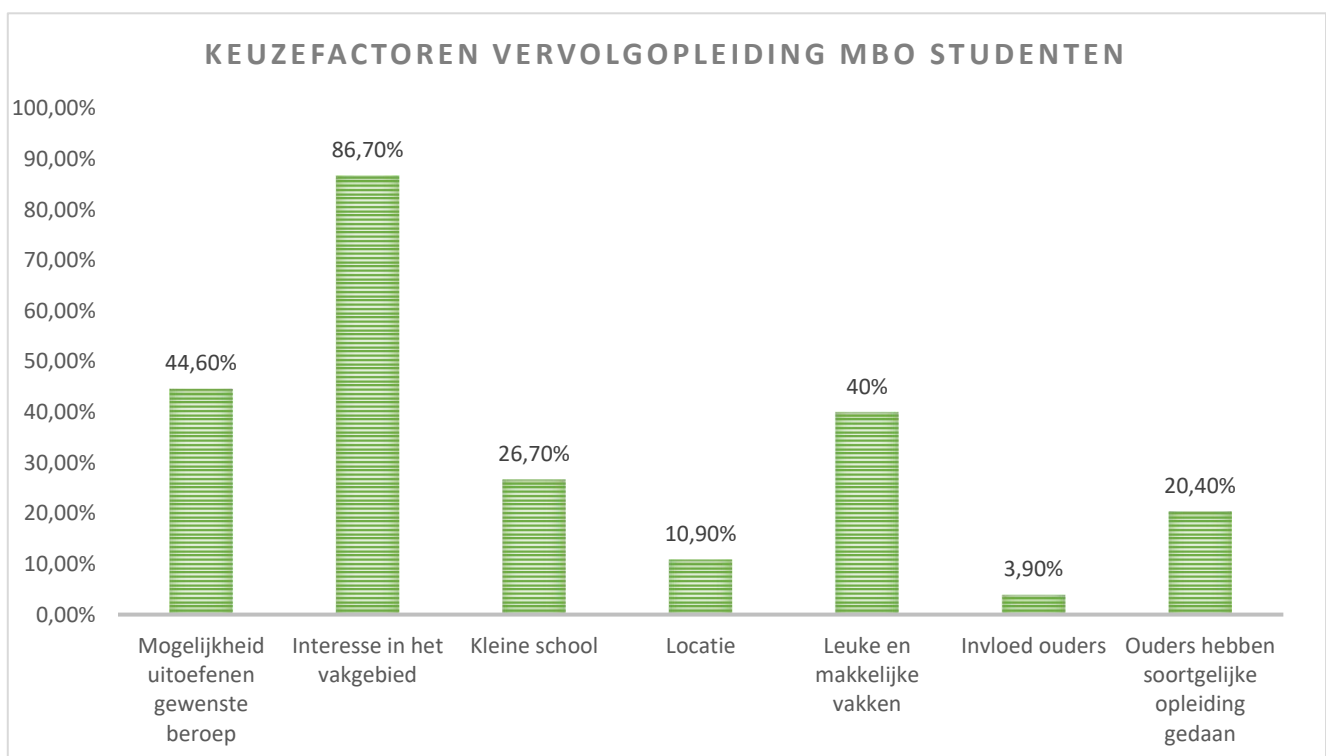
Beroepenveld ouders vmbo leerlingen | Grafiek 9 en 10

Ook bij de huidige mbo studenten is gevraagd wat hun belangrijkste keuzefactoren waren voor het kiezen van hun groene vervolgopleiding. Het verschil met de vmbo resultaten is dat zij niet allemaal voor een groene vervolgopleiding kiezen en de geënquêteerde mbo leerlingen hebben al voor een groene opleiding gekozen.

In grafiek 11 is een duidelijk verschil te zien in de eis 'mogelijkheid tot uitoefenen gewenste beroep'. Bij vmbo leerlingen die een vervolgopleiding kiezen is dit de belangrijkste eis met 89,6 procent. Bij mbo studenten die een groene opleiding gekozen heeft was dit met 44,60 procent de tweede belangrijkste eis aan de keuze voor een opleiding.

Interesse in het vakgebied wordt door de groene mbo studenten als belangrijkste factor gezien. Ook leuke en makkelijke vakken vindt 40 procent van de studenten een belangrijke eis.

Ondanks dat ouders grotendeels zelf ook werkzaam zijn in de agrarische sector is invloed van de ouders maar voor een laag percentage van de studenten een belangrijke factor. Ouders maken de keuze voor hun kinderen dus niet maar leerlingen kiezen voor een groene opleiding omdat ze zelf graag het bedrijf thuis over willen nemen of ook werkzaam willen zijn in de groene sector. Indirect hebben de ouders dus wel invloed op de keuze van hun kind(eren) door hun opvoeding en waar ze opgroeien.

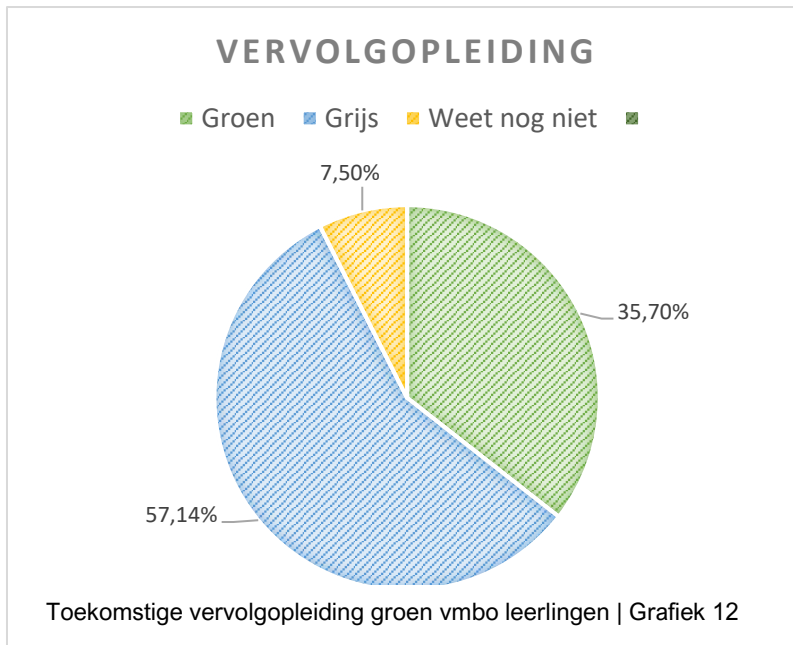

Keuzefactoren vervolgopleiding mbo studenten | Grafiek 11

Bij deelvraag 2 wordt verder ingegaan op de doorstroom van het vmbo en de aansluiting betreffende de doorstroom van groen middelbaar onderwijs naar groen middelbaar beroepsonderwijs. Aan de hand daarvan wordt een duidelijker beeld gecreëerd van de overstap van middelbaar onderwijs naar groen mbo onderwijs en of hier zich een probleem voordoet die de doorstroom beperkt.

3.2 Resultaten deelvraag 2: De aansluiting van het groene vmbo onderwijs op het groene mbo onderwijs

In het tweede deel van de resultaten is bekeken welke vervolgopleidingen groene vmbo leerlingen kiezen en waarom ze wel of niet doorstromen naar een groene opleiding. Ook wordt er gekeken naar de aansluiting van groen middelbaar onderwijs op groen middelbaar beroepsonderwijs.

In grafiek 12 is te zien dat uit het onderzoek naar voren kwam dat 35,70 procent van de groene vmbo leerlingen door stroomt naar een groene mbo opleiding. Hierbij is een link gelegd naar de leerlingen met ouders die werkzaam zijn in de groene sector. 98 procent van de leerlingen die 'groene ouders' hebben stromen na de middelbare school door naar een groene opleiding. De overige leerlingen met 'grijze ouders' die kiezen voor een grijze opleiding

hebben interesse in bijvoorbeeld autotechniek (7,5 procent), logistiek (2,3 procent) of het onderwijs (2,5 procent). Dit zijn leerlingen die het groene vmbo kozen voor de afstand en kleinschaligheid van de school. Deze leerlingen, in totaal 57,14 procent, zijn tijdens hun groene vmbo opleiding niet enthousiast geworden voor een vervolgopleiding in het groen.

Lang niet elke student die wel kiest voor een groene mbo opleiding heeft ook op een groene vmbo school gezeten. Zo'n 26,7 procent van de geënquêteerde mbo leerlingen heeft ook zijn vooropleiding op een groene school gedaan. Dit heeft grotendeels (82 procent) te maken met de afstand. Voor een mbo opleiding zijn leerlingen sneller bereid om een grotere afstand af te leggen want maar 10,9 procent geeft aan dat afstand een rol speelt bij de keuze van een groene mbo opleiding. Ook vindt er een uitstroom plaats vanaf de havo (4,8 procent) naar het groene mbo.

Er wordt (nog) geen havo onderwijs met een groen profiel aangeboden dus een havist stroomt sowieso af vanuit het grijze onderwijs.

66,7 procent van de 'weet ik nog niet groep' geeft aan wel zeker te weten dat zij zeker geen groene vervolgopleiding zullen kiezen. Zij vinden interesse in het vakgebied de belangrijkste factor voor hun toekomstige keuze. De groene sector is dus geen interesse van deze leerlingen geworden tijdens hun middelbare school periode.

De studenten die wel vanuit het groene vmbo zijn doorgestroomd naar een agrarische opleiding is gevraagd naar hun mening over de aansluiting van deze opleiding op basis van een schaal van zeer slecht (1) tot zeer goed (5). 40 procent van de studenten vindt dat de aansluiting van groen vmbo op groen mbo zeer goed is, (5) 40 procent scoort de aansluiting goed (4) en 20 procent voldoende (3) . De studenten lijken dus niet echt onvoorbereid aan een groene vervolgopleiding te beginnen als zij van een groene middelbare school komen. Een eerstejaars student Paardenhouderij niveau 3 geeft aan wel bepaalde stof als op het vmbo behandeld te hebben. *“Ik merk dat sommige dingen wel dubbel zijn, dat vind ik soms wel vervelend. Maar ik vind de stof niet moeilijk”*

Een eerstejaars student veehouderij niveau 4 vindt dat hij een aantal dingen al goed beheerste voor hij aan de mbo opleiding begon. *“Dat heeft niet zoveel te maken met het groene vmbo, maar met de ervaring die ik thuis op de boerderij al heb opgedaan”*.

Aan de hand van het interview met de docenten zijn ook een aantal bevindingen gedaan. Meneer Kroes geeft aan dat er onderling veel niveauverschillen zijn in de klas. *“ Er zit erg veel verschil in niveau onderling. Bij zowel niveau 2, 3 en 4 zitten tussen de studenten van hetzelfde niveau veel verschillen. De manier waarop studenten een toets of een verslag maken laat dit duidelijk zien. Het taalgebruik en de opbouw van het verslag verschilt enorm en het is best lastig om studenten daarin te sturen. Wat ook opvalt is dat studenten met een groene achtergrond vaak een betere redenering hebben om dat ze vanuit hun gedachten wat anders georiënteerd zijn dat studenten die niet van een groene vmbo school komen.”*

Mevrouw Remijn: *“Leerlingen groen hebben al meer kennis en ervaring in de sector meestal ten opzichte van grijze opleidingen. Dit is vaak ervaring in stage maar ook hebben de groen leerlingen vaak gl gedaan. Dus een praktijk vak meer en een theorie vak minder in het pakket. Voor leerlingen merk ik niet dat ik ze van een groen vmbo veel herhaling hebben. Ze weten vaak wel beter waar ze voor kiezen en hoe de sector in elkaar zit. Ze hebben geen ideaal beeld wat tegen valt in werkelijkheid. “*

Op de vraag hoe de doorstroom eventueel verbeterd kan worden geeft mevrouw Remijn aan dat de licht groene opleidingen nog meer ontwikkeld moeten worden. Licht groene opleidingen zijn opleidingen die te maken hebben met de groene sector maar minder agrarisch onderlegd zijn. *“ Zodat het ook goede banenkansen zijn. Bij ons op school wordt daarom gewerkt aan een food opleiding. In het vmbo kiezen veel leerlingen dit in keuze vakken dus hiermee willen we doorstroom verbeteren. Ook de nieuwe plant en business opleiding zal hier voor zorgen. Door de opleiding niet alleen in te richten voor bedrijfsopvolgers maar ook ter ondersteuning van de periferie in de Noord Oost polder. Waar veel vacatures open staan en ingevuld kunnen worden door onze leerlingen. “*

Bij de laatste deelvraag is de invloed van de ouders onderzocht en wat het beeld van de ouders is van een groene opleiding. Aan de hand van deze informatie wordt er bepaald of hier (gedeeltelijk) de reden voor de afname van studenten op het groene mbo vandaan komt.

3.3 Resultaten deelvraag 3: Beeld dat ouders van vmbo leerlingen hebben van groene mbo opleidingen

Invloed keuze school

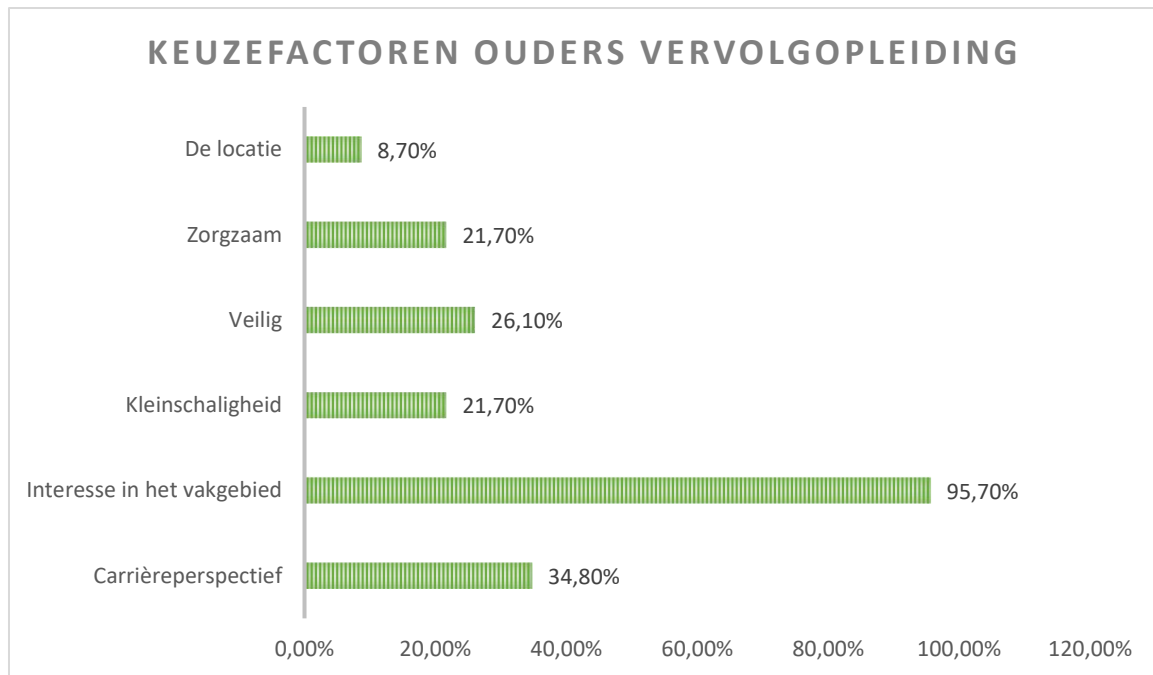
Ouders hebben bij 75 procent van de leerlingen invloed op de keuze van hun middelbare school. Bij 66,7 procent beslissen ouders en kind samen en bij 8,3 procent was de school de keuze van alleen de ouders. De overige 25 procent geeft aan zelf de keuze van een middelbare school te hebben gemaakt. De invloed van ouders bij een keuze voor middelbaar beroeps onderwijs ligt een stuk lager. 41,7 procent van de leerlingen geeft aan dat ouders direct of indirect invloed hebben gehad op de keuze voor een mbo opleiding. Dit kan bij groene studenten zijn dat zij de boerderij thuis over willen nemen en daarom een groene opleiding kiezen of door sturing van ouders richten bepaalde beroepenvelden. Veel jongeren rond de leeftijd waarin ze een vervolgopleiding kiezen vinden het lastig om grote beslissingen te maken en willen de mening van hun ouders hierin meenemen.

Ouders met een kind op een groene middelbare school.

57,7 procent van de geënquêteerde ouders hebben een zoon of dochter op een groene middelbare school. 31,8 procent van deze ouders kozen een groene middelbare school voor hun kind op basis van interesse van hun dochter/zoon in een groene vervolgopleiding of de groene sector. Ook de kleinschaligheid komt terug bij beweegreden van ouders, 34,7 procent van de ouders hebben daarom voor een groene vmbo school gekozen. Ook goede begeleiding, veel praktijk en kwalitatief onderwijs worden als factoren genoemd door de ouders.

Ouders met een kind op een grijze middelbare school

De overige 42,3 procent van de geënquêteerde ouders heeft een kind die naar een reguliere middelbare school gaat. Als belangrijkste redenen voor deze keuze geeft 56,7 procent de verschillende stromingen vmbo en doorstroommogelijkheden naar havo aan. Voor 48,9 procent speelt de locatie van de school een grote rol. Overige factoren die genoemd worden zijn vriend(inn)en van kind kiezen ook voor deze school, kwalitatief onderwijs en sfeer. Aan de hand van resultaten van de enquête zal 3,4 procent van de grijze vmbo leerlingen doorstromen naar een groene mbo opleiding. Bij de vraag waarom de keuze wel of niet op een groene vervolgopleiding is gevallen geeft 48,5 procent van de ouders aan dat zijn/haar kind geen interesse heeft in de groene sector. Ook geeft 25,2 procent aan dat groen onderwijs niet bij het kind past. 5,6 procent geeft aan dat er weinig werkgelegenheid en mogelijkheid tot groei is in de groene sector. 2,2 procent geeft aan niet te weten wat groen onderwijs inhoudt.

Keuzefactoren ouders vervolgopleiding | Grafiek 13

Ook de ouders zijn gevraagd naar de voor hun belangrijkste keuzefactoren voor een vervolgopleiding van hun kind. Zoals in grafiek 13 te zien speelt interesse in het vakgebied hierbij de grootste rol. Carrièreperspectief is de tweede belangrijkste keuzefactor, maar voor de ouders spelen factoren zoals veilig en zorgzaam een grotere rol dan bij de leerlingen zelf. Net als bij de leerlingen zelf speelt locatie bij een mbo school een minder grote rol in de keuze voor een vervolgopleiding.

Hoofdstuk 4 | Discussie

De doelstelling van dit afstudeerwerkstuk is de oorzaak van de afname van groene mbo studenten te achterhalen. Aan de hand van drie deelvragen zal in de conclusie de hoofdvraag beantwoord worden. In dit hoofdstuk een korte samenvatting van de resultaten en reflectie op het onderzoek.

Deelvraag 1: 'Welke keuzeaspecten spelen een rol bij vmbo en mbo leerlingen voor het kiezen van groen onderwijs?'

Minder dan de helft van de geënquêteerde vmbo leerlingen ziet zijn of haar toekomst in de groene sector en kiest op basis daarvan voor groen onderwijs. De drie belangrijkste keuzeaspecten zijn kleinschaligheid, toekomstperspectief en afstand. Groene scholen staan er om bekend kleinschalig te zijn met het landelijk gemiddelde van 452 leerlingen, dus de literatuur komt overeen met het beeld wat de geënquêteerden hebben over groene scholen. (schoolvo.nl, sd)

Veruit de belangrijkste eis voor de keuze van de vmbo leerlingen voor een vervolgopleiding is de mogelijkheid van het uitoefenen van het gewenste beroep van de leerling door de opleiding. Het belang van het beroepsperspectief is voor mbo-leerlingen belangrijker dan voor vmbo-leerlingen. Bij vmbo-leerlingen is de interesse in vakken nog het belangrijkste. Bij vmbo-leerlingen in het groene onderwijs ligt het percentage van ouders werkzaam in de een stuk lager dan op het mbo.

De keuzefactoren in de enquêtes zijn gekozen aan de hand van de factoren die in het onderzoek van Cörvers gebruikt zijn. Door middel van de enquêtes is er meer diepgang gebracht in de vraag welke factoren als belangrijkste werden gezien door de leerlingen zodat de beweegredenen van de keuze van hun opleiding achterhaald konden worden.

Het beroep van ouders is ook mee genomen in dit onderzoek. Er is hierbij gevraagd aan leerlingen of hun ouders ook werkzaam zijn in de groene sector of een eigen agrarisch bedrijf hebben. Om een nog beter beeld te krijgen over de motieven van leerlingen aan de hand van deze gegevens had ook nog gevraagd kunnen worden of de leerlingen met ouders met een agrarisch bedrijf deze van plan zijn over te gaan nemen. Op deze manier kan een concrete link gelegd worden tussen de afname van agrarische bedrijven en de afname van groene leerlingen met ouders met een agrarisch bedrijf.

Deelvraag 2: 'Sluit het groene vmbo-onderwijs voldoende aan op het groen mbo-onderwijs?'

De doorstroom naar een groene mbo-opleiding ligt op minder dan de helft met slechts circa 30 procent. Dit is de afgelopen jaren een constant percentage, maar is relatief weinig vergeleken met andere vmbo-mbo-opleidingen. (onderwijs, 2018)
Ook kwam in het onderzoek onder de geënquêteerden een soortgelijk percentage naar voren. Wat aangeeft dat hier nog steeds een relatief lage doorstroom is.

Bijna alle leerlingen op een groene middelbare school die 'groene ouders' hebben stromen na de middelbare school door naar een groene opleiding. Dit zijn de leerlingen die bewust een groene middelbare school kozen omdat ze hun toekomst in de groene sector zien. In dit onderdeel van de doorstroming zit dus geen probleem die de afname van leerlingen zou

kunnen veroorzaken.

Niet elke student die kiest voor een groene mbo-opleiding heeft ook op een groene vmbo-school gezeten. Vooral afstand speelt hierbij een rol omdat er in Nederland maar 13 groene vmbo-scholen zijn. (OCW, sd) Voor mbo-onderwijs zijn de studenten bereid verder te reizen, dus komt de mogelijkheid van een groene opleiding wel in beeld.

Leerlingen die zowel groen vmbo als groen mbo-onderwijs hebben gevolgd vinden de aansluiting uitlopend van voldoende tot zeer goed. Wel moet de doorstroom verbeterd worden vanuit het groene vmbo-onderwijs. Dit type onderwijs groeit momenteel jaarlijks en met een hoger doorstroompercentage zou het groene mbo-onderwijs ook weer kunnen gaan stijgen.

Bij het beantwoorden van de deelvraag is naar de mening van leerlingen en docenten gevraagd en aan de hand hiervan zijn de resultaten geformuleerd. Om dit vraagstuk uitgebreider te onderzoeken zou er onderzoek gedaan kunnen worden naar de lespakketten van groene vmbo- en mbo-scholen en een vergelijking gemaakt kunnen worden. Ook zou er gekeken kunnen worden naar de cijfers van voormalige groen vmbo-leerlingen en geanalyseerd kunnen worden of bepaalde vakken opvallend hoog of laag scoren. Hierdoor zou de aansluiting ook op statistieken onderzocht worden en niet alleen op meningen.

Deelvraag 3 “Welk beeld hebben ouders van 4e jaars vmbo-leerlingen van groen mbo?”

Ouders hebben bij een groot deel van de leerlingen invloed op de keuze van hun middelbare school. Vaak beslissen ouders en kind samen en maar een klein deel gaf aan dat de keuze van de ouders alleen was.

De belangrijkste factor voor de keuze van een grijze middelbare school in plaats van een groene middelbare school is de verschillende stromingen vmbo en de doorstroommogelijkheden naar havo. Ook speelt de locatie van de school een grote rol. Overige factoren die genoemd worden zijn vriend(inn)en van kind die ook kiezen voor deze school, kwalitatief onderwijs en sfeer.

De invloed van ouders bij een keuze voor middelbaar beroepsonderwijs ligt een stuk lager. Minder dan de helft van de leerlingen geeft aan dat ouders direct of indirect invloed hebben gehad op de keuze voor een mbo-opleiding. Bij de vraag waarom de keuze wel of niet op een groene opleiding is gevallen geeft bijna de helft van de ouders aan dat zijn/haar kind geen interesse heeft in de groene sector. Ook wordt er aangegeven dat de groene sector niet bij het kind past.

Zoals besproken in het hoofdstuk Theoretisch kader staat de groene sector volgens het artikel van Groen Kennisnet oorspronkelijk bekend om banen te creëren voor laag opgeleiden. Hierdoor hebben ouders beeld van een beperkte mogelijkheid tot door groeien in de sector. Dat terwijl er juist steeds meer vraag is naar hoog opgeleiden in de groene sector.

Voor een nog vollediger overzicht van het beeld over groen onderwijs zou ook de mening van grijze vmbo-leerlingen zelf gevraagd kunnen worden, zodat er ook in kaart wordt gebracht waarom zij wel of niet voor een groene mbo-opleidingen zouden kiezen. Hierdoor ontstaat een completer beeld van het imago van groen onderwijs.

Hoofdstuk 5 | Conclusie

In dit hoofdstuk wordt de conclusie van de deelvragen en hoofdvraag besproken betreft de mogelijkheden die de afname van de leerlingaantallen op het groene mbo veroorzaken.

Deelvraag 1 'Welke keuzeaspecten spelen een rol bij vmbo en mbo-leerlingen voor het kiezen van groen onderwijs?

De keuzenaspecten die een rol spelen bij vmbo-leerlingen en mbo-leerlingen op het groene onderwijs hebben onderlinge overeenkomsten en verschillen. Bij het vmbo waren vooral de kleinschaligheid en locatie belangrijke factoren en zag slechts 36,4 procent zijn of haar toekomst ook daadwerkelijk in de groene sector. Dit suggereert dus dat groen vmbo-onderwijs in veel gevallen niet wordt gekozen voor het feit dat het groen onderwijs is en daardoor is de doorstroom naar groen mbo beperkt. Hier valt dus nog veel winst te halen met betrekking tot het aantal leerlingen die zich aan melden voor een groene mbo-opleiding.

Bij het mbo waren vooral interesse in het vakgebied en mogelijkheid tot uitoefenen van gewenste beroep belangrijke keuzefactoren. Deze leerlingen kiezen dus heel bewust voor de opleiding en niet meer voor de locatie of de kleinschaligheid. 69 procent van de leerlingen heeft ouders van groene komaf. Dit is een groot deel van het totaal aantal leerlingen.

Deelvraag 2 "Sluit het groene vmbo-onderwijs voldoende aan op het groen mbo-onderwijs?"

Uit de onderzoeken onder leerlingen en docenten kan geconcludeerd worden dat het groene mbo wat betreft onderwijs goed aansluit op het groene vmbo. Leerlingen vonden de stap niet te moeilijk en hadden geen onrealistisch beeld over de opleiding die zij gingen volgen. Zij scoren de aansluiting op onderwijs voldoende tot zeer goed. De doorstroom moet zoals bij deelvraag 1 besproken is wel verbeterd worden. Het probleem van de aansluiting licht dus niet zozeer bij het onderwijsniveau of de stof, maar het type leerlingen die voor groen vmbo kiezen sluiten niet aan op groen mbo-opleidingen.

Deelvraag 3 'Welk beeld hebben ouders van 4e jaars vmbo-leerlingen van groen mbo?'

Bij 41,7 procent van de leerlingen hebben ouders invloed op hun schoolkeuze voor een vervolgopleiding. Bij de keuze voor een middelbare school is dit bij 75 procent het geval. Ouders van middelbare school leerlingen op grijs onderwijs geven aan voor grijs onderwijs te hebben gekozen vanwege de doorstroommogelijkheden naar theoretische leerweg en de havo. Slechts één groene middelbare school in Nederland heeft een theoretische leerweg. Ouders willen bij de keuze van middelbare school niet al vast leggen dat het kind geen mogelijkheid heeft om door te stromen naar een hoger onderwijsniveau.

De invloed van ouders bij de keuze van een vervolgopleiding is minder groot, maar nog wel sterk aanwezig. Hierbij geven ouders van leerlingen die niet voor een groene vervolgopleiding hebben gekozen aan dat groen onderwijs niet bij hun kind past, dat het kind geen interesse heeft in de groene sector en de veronderstelling dat er weinig mogelijkheid is tot persoonlijke groei in de sector. Ook zijn er ouders die aangeven niet precies te weten wat groen onderwijs is. Tijdens dit onderzoek was er ook een respondent met een kind op een groene middelbare school die aangaf dat het betreffende kind niet naar een groene school gaat. Hier komt dus weer naar boven dat voor veel ouders en leerlingen de keuze voor een groene middelbare school puur voor de school zelf of de locatie is en niet voor het groene profiel van de school.

Uit deze informatie blijkt dat door beperkte mogelijkheden voor hogere onderwijsniveaus in het groene middelbare onderwijs een grote groep leerlingen en hun ouders een groene middelbare school niet als een optie beschouwd. Gevolg hiervan is dat leerlingen tijdens hun middelbare school niet in aanraking komen op school met de groene sector en worden hier dus ook niet voor geënthousiasmeerd.

Hoofdvraag 'Wat is of zijn de reden(en) voor de daling van het aantal leerlingen in het groene mbo-onderwijs?'

Uit dit onderzoek zijn verschillende resultaten naar voren gekomen die kunnen leiden tot de afname van mbo studenten op het groene onderwijs.

- De doorstroom van leerlingen van groen vmbo naar groen mbo is beperkt door verschil in achtergrond en interesses van groen vmbo en groen mbo-leerlingen.
- Groene vmbo-scholen bieden niet genoeg verschillende onderwijsniveaus aan waardoor mogelijke doorstroom naar groen mbo ook beperkt wordt.
- Groene mbo-opleidingen kunnen beter aansluiten op interesses van vmbo-leerlingen.
- Een deel van de ouders van vmbo-leerlingen hebben een foutief beeld over groen onderwijs omdat ze niet genoeg geïnformeerd zijn. Door de invloed die zij hebben op hun kinderen kan dit de keuze voor een groene mbo-opleidingen belemmeren.

Hoofdstuk 6 | Aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk van het afstudeerwerkstuk worden aan de hand van de conclusies aanbevelingen gegeven aan groene scholen. Deze aanbevelingen worden individueel toegelicht.

‘Licht groene’ mbo-opleidingen opzetten en promoten

Groene scholen moeten meer gaan inspelen op andere type groene banen door middel van bijvoorbeeld het zogenoemde ‘licht groene’ onderwijs. Dit is een hele interessante mogelijkheid om de leerlingaantallen van mbo-scholen te doen stijgen; inspelen op de (groene) omgeving én de interesses van de leerlingen.

Advies voor groene school groepen is om meer samenwerking tussen vmbo en mbo aan te gaan en hierbij te kijken naar de groene interesses van vmbo-leerlingen en hier op het mbo op in te spelen. Op deze manier zal de doorstroom vanaf groen vmbo kunnen verhogen. Nieuwe opleidingen ontwikkelen is noodzakelijk om te voldoen aan de huidige groene banenmarkt en leerlingen te enthousiasmeren door in te spelen op hun interesses. Scholen zullen hierbij dus zelfonderzoek moeten doen naar de banenmarkt in de omgeving en interesses van vmbo-leerlingen.

Meer bewustwording van ouders voor groene sector op voorlichtingsdagen en beroepenmarkten

De groene sector moet voor ouders die niet werkzaam zijn in deze sector beter in beeld gebracht worden. Ouders hebben vaak de indruk dat leerlingen alleen opgeleid worden voor het beroep boer. Dit imago kan verbeterd worden door de diversiteit van het groene mbo op voorlichtingsdagen goed in kaart te brengen. Hierbij kan ook gebruik gemaakt worden van de eventuele licht groene opleidingen. Het leerlingaantal kan alleen verbeterd worden als alle leerlingen en ouders een goed en oprecht beeld hebben van het onderwijs en de sector en het niet al afschrijven omdat ze zich niet genoeg hebben kunnen verdiepen in de mogelijkheden.

Hogere onderwijsniveaus op groene vmbo-scholen, met oog op groen hbo.

Het grootste bezwaar tegen een keuze voor groen vmbo-onderwijs van de ouders is de beperkte doorstroommogelijkheden naar theoretische leerweg of havo. Ondanks de lichte groei in het groene vmbo-onderwijs is het belangrijk dat groen onderwijs opleidingsmogelijkheden aanbiedt voor alle type leerlingen van elk niveau die interesse hebben in de groene sector. Daarom is het advies voor groene middelbare scholen om een onderzoek te doen naar meer mogelijkheden wat betreft onderwijsniveaus en of dit rendabel genoeg is.

Meer enthousiasmeren op groene vmbo voor groen mbo

De doorstroom van groen vmbo naar mbo is relatief laag. Om de leerlingaantallen op het groene mbo weer te doen stijgen moet dit doorstroompercentage verbeterd worden. Leerlingen op groene vmbo-scholen moeten meer geënthousiasmeerd worden voor de groene sector en de diversiteit van opleidingen en beroepen. Dit kan door middel van ingeroosterde meeloopdagen op groene mbo-opleidingen, voorlichtingen en verkleinde

cursussen van de opleidingen in projectweken. Op deze manier kunnen groene vmbo-leerlingen voor zichzelf ondervinden of en waar hun interesses liggen in de groene sector en of een groene mbo-opleiding bij hun past.

Geen oplossing voor afnemende banen en bedrijven in agrarische sector (buiten beschouwing onderzoek)

Op de afname van groene banen en bedrijven in de agrarische sector hebben de scholen geen invloed. Wel kunnen ze inspelen op verandering in de groene banenmarkt met andere opleidingen zoals benoemd eerder in dit hoofdstuk.

Vervolgonderzoek

In een vervolgonderzoek zou meer onderzoek gedaan kunnen worden naar keuzefactoren van grijze middelbare school leerlingen voor een vervolgopleiding en of en waar zij interessepunten hebben in de groene sector. Op deze manier zouden groene opleidingen meer afgesteld kunnen worden op een grotere doelgroep.

Ook werkgevers in de groene sector zouden betrokken kunnen worden in een vervolgonderzoek. In het oorspronkelijke vooronderzoek waren werkgevers ook betrokken in dit onderzoek, maar wegens afbakening is dit buiten beschouwing gelaten. Wel is het interessant om te weten hoe de groene opleidingen daadwerkelijk aansluiten op het werkveld en of werkgevers tegenwoordig voorkeur hebben voor een hbo opgeleide werknemer.

Bibliografie

- AOC RAAD, Strix Aluco.** (2013). *Doorstroom tussen groen vmbo en mbo, Onderzoek naar relevante factoren en sturingsmogelijkheden.*
- Boom, N. v.** (2017). 7 opmerkelijke agrarische feiten op een rij. *Boerenbusiness.*
- Bredewold, W.** (2011). *Voorop in de vergroening - Groen onderwijs van levensbelang.* AOC Raad.
- Centraal Bureau van Statistiek.** (sd). Opgehaald van www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/07/economie-populairst-op-mbo-ook-bij-studiewisselaars
- Cörvers, F. C.** (2005). *Het technisch beroepsonderwijs in het Technogebied Zuidoost-Nederland Spreiding, deelname en de aansluiting met de regionale arbeidsmarkt.* Opgehaald van Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde, Universiteit Maastricht: <http://digitalarchive.maastrichtuniversity.nl/fedora/get/guid:997731a9-405a-4883-b628-392670433dfb/ASSET1>
- DUO.** (2017). *Aantal deelnemers groen onderwijs 2017.* Opgehaald van www.onderwijsincijfers.nl.
- Groen kennisnet.** (2016). Opgehaald van www.groenkennisnet.nl/nl/groenkennisnet/show/Arbeidsmarktupdate-groene-sector.htm
- groenonderwijs.nl.** (2018). Opgehaald van <http://groenonderwijs.nl/wat-is-groen-onderwijs/>
- Mens, R.** (19 april 2018). Inspectie: 'Toekomst groen onderwijs zorgwekkend'. *Hortipoint.*
- OCW, M. v.** (sd). *Rijksoverheid.* Opgehaald van onderwijsincijfers.nl: <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/sectoroverstijgend/groen-onderwijs/deelnemers-groen-onderwijs>
- onderwijs, I. v.** (2018). *FINANCIËLE POSITIE EN ONTWIKKELING VAN DE AGRARISCHE OPLEIDINGSCENTRA.*
- schoolvo.nl.** (sd).
- UWV.** (2016). *Land- en tuinbouw arbeidsmarktupdate.*
- Verhoef, D.** (2010).
- Wageningen, A.** (2018).
- Westerhuis, J. N.** (2013). *Stromen en onderstromen in vo, mbo en hbo.* Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Yellow, P.** (2004).

Bijlages

Bijlage 1: Enquête groene vmbo-leerlingen

Enquête vmbo leerlingen

Beste lezer,

Bedankt dat je mijn enquête in wil vullen! Hiermee help je mij met mijn onderzoek over de afname van leerlingen op het groene mbo onderwijs zodat ik mijn studie af kan ronden. De enquête is helemaal anoniem dus jouw gegevens worden nergens gevraagd of gebruikt.

Als er voor de antwoorden een rondje staat kan je maar één antwoord geven. Bij een vierkantje mag je meerdere antwoorden geven. Er zitten ook open vragen tussen waar je je eigen antwoord op mag schrijven.

1. Op welke groene school zit je?

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Aeres
- ☐ Citaverde
- ☐ Clusius college
- ☐ Edudelta
- ☐ Helicon opleidingen
- ☐ Landstede
- ☐ Lentiz
- ☐ Nordwin college
- ☐ Prinsentuin
- ☐ Terra
- ☐ VBG school
- ☐ Wellantcollege
- ☐ Zone.college

2. Werkt één van of allebei jouw ouders in de groene sector?

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

3. Heb je zelf dieren thuis?

Vink alle toepasselijke opties aan.

- ☐ Ja, huisdier(en)
- ☐ Ja, boerderijdieren
- ☐ Nee

4. Heb je vanuit de basisschool advies gekregen om een groene opleiding te gaan doen?

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

5. Welk beroep wil je later graag gaan doen?

6. Weet je al welke vervolgopleiding je gaat doen? En is dit een groene opleiding?

7. Hebben je ouders of jij je middelbare school uitgekozen?*Markeer slechts één ovaal.*

- ☐ Mijn ouders
- ☐ Ik
- ☐ Samen

8. Wat waren jou belangrijkste eisen voor de keuze van je middelbare school?*Vink alle toepasselijke opties aan.*

- ☐ Dichtbij mijn huis
- ☐ Kleine school
- ☐ Leuke vakken
- ☐ Ik wil gaan werken in de groene sector
- ☐ Mijn vriend(inn)en gaan ook naar deze school
- ☐ Mijn ouders wouden graag dat ik naar deze school ging
- ☐

☐

☐

9. Wat vind je belangrijk bij de keuze van een vervolgopleiding?*Vink alle toepasselijke opties aan.*

- ☐ Dat ik dankzij de opleiding het beroep kan doen wat ik graag wil
- ☐ Ik vind het interessant wat ik ga leren op de opleiding
- ☐ Dat het dicht bij huis is
- ☐ Ik vind een kleine school prettig
- ☐ Ik vind de vakken leuk en makkelijk
- ☐ Mijn ouders hebben een soortgelijke opleiding gedaan
- ☐ Mijn ouders willen graag dat ik deze opleiding ga doen
- ☐ Mijn vriend(inn)en gaan ook deze opleiding doen
- ☐
- ☐
- ☐

Mogelijk gemaakt door

Bijlage 2: Enquête groene mbo-leerlingen

Enquête mbo leerlingen

Beste lezer,

Bedankt dat je mijn enquête in wil vullen! Hiermee help je mij met mijn onderzoek over de afname van leerlingen op het groene mbo onderwijs zodat ik mijn studie af kan ronden. De enquête is helemaal anoniem dus jouw gegevens worden nergens gevraagd of gebruikt.

Als er voor de antwoorden een rondje staat kan je maar één antwoord geven. Bij een vierkantje mag je meerdere antwoorden geven. Er zitten ook open vragen tussen waar je je eigen antwoord op mag schrijven.

1. Op welke groene school zit je?

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Aeres
- ☐ Citaverde college
- ☐ Clusius college
- ☐ Edudelta
- ☐ Helicon opleidingen
- ☐ Landstede
- ☐ Lentiz
- ☐ Nordwin college
- ☐ Prinsentuin
- ☐ Terra
- ☐ VBG school
- ☐ Wellantcollege
- ☐ Zone.college

2. Welke opleiding doe je op deze school?

3. Werkt één of allebei je ouders in de groene sector?

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

4. Hebben je ouders een eigen agrarisch bedrijf?

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

5. Heb je ook op een groene vmbo school gezeten?

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

6. Zo ja (sla anders over), hoe goed sloot deze aan op je mbo opleiding?

Markeer slechts één ovaal.

	1	2	3	4	5	
Slecht	☐	☐	☐	☐	☐	Goed

7. Welk beroep wil je later graag gaan doen?

8. Ga je na je mbo opleiding nog een hbo opleiding volgen?

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Ja, een groene hbo opleiding
- ☐ Ja, maar een andere soort opleiding
- ☐ Nee
- ☐ Misschien

9. Wat waren de belangrijkste eisen voor de keuze van je opleiding?

Vink alle toepasselijke opties aan.

- ☐ Carrièreperspectief
- ☐ Interesse in het vakgebied
- ☐ Kleine school
- ☐ Dicht bij huis
- ☐ Makkelijke vakken
- ☐ Leuke vakken
- ☐ Mijn vriend(inn)en gingen deze opleiding ook doen
- ☐ Mijn ouders wilden graag dat ik deze opleiding ging doen
- ☐
- ☐
- ☐

Bijlage 3: Enquête ouders 4e jaars vmbo leerlingen

Enquête ouders 4e jaars vmbo leerlingen

Beste lezer,

Bedankt voor het invullen van mijn enquête. In het kader van mijn afstudeerwerkstuk doe ik een onderzoek naar de afname van leerlingen op het groene mbo onderwijs. Omdat ouders (vaak) een rol spelen bij de keuze van een vervolgopleiding van hun kind stel ik ook u graag een paar vragen over het groene onderwijs.

Voor de enquête worden geen persoonlijke gegevens gevraagd zoals naam e.d. dus de enquête is volledig anoniem.

De vragen waar een rondje voor staat is een vraag waar één antwoord op gegeven kan worden, bij vierkantjes kunnen er meerdere antwoorden gekozen. Ook zijn er een aantal open vragen waar u uw eigen antwoord op kan schrijven.

Nogmaals bedankt!

1. Volgt uw dochter/zoon momenteel middelbaar onderwijs op een groene school?

Markeer slechts één ovaal.

☐ Ja

☐ Nee

2. Waarom is de keuze voor een middelbare school wel of niet op een groene school gevallen?

3. In welke sector bent u zelf werkzaam/heeft u een opleiding gevolgd?

4. Hebben u en uw dochter/zoon al een keuze gemaakt voor een vervolgopleiding? Zo ja, is dit een opleiding in groen of grijs onderwijs?

Markeer slechts één ovaal.

☐ Nog geen keuze gemaakt

☐ Groene vervolgopleiding

☐ Andere vervolgopleiding

5. Wat zijn voor u de belangrijkste keuzefactoren voor het kiezen van een vervolgopleiding voor uw kind?

Vink alle toepasselijke opties aan.

- ☐ Carrièreperspectief
- ☐ Interesse in het vakgebied
- ☐ Kleinschalig
- ☐ Veilig
- ☐ Zorgzaam
- ☐ De locatie
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐

Mogelijk gemaakt door

